

Toplumcu Düşünce Enstitüsü

Tartışma Notu

TN-Siyaset/14-009

12 Mayıs 2014

Hazırlayan: Murat Üçoğlu¹

HAKİM DÜZENİ ANLAMAK: Mesele Siyasal Ahlak Meselesidir

Giriş:

Bu yazının amacı son günlerde ortaya atılan CHP sosyal demokrasiyi hatırlamalı ya da CHP sağ ile olan ilişkisini gözden geçirmeli gibi yazılara bir cevap vermek değil, ve böyle bir girişimde bulunup da “CHP aslında şu yolu izlemeli” şeklinde bir ahkam kesme değildir. Ancak yine de meselenin ne olduğunu ortaya koyma, ne gibi alternatifler ortaya konulabileceğine dair bir beyin fırtınası yapma girişimidir.

Başta CHP, Türkiye'nin muhalefet partileri ve Gezi Parkı'nın ardında bıraktığı aktivizme hazır kendisini çevreci olarak gören insanlar belli noktaları çok iyi anlamalıdır, bu anlama girişimi olmaksızın neye karşı mücadele edildiği her zaman muğlak olarak kalacak, bu mücadelenin karşı cephesi her türlü manipülasyona açık hale gelecektir. Neoliberalizm ve bunun getirdiği yeni kentleşme algısı dünyayı çevrelemiş ve mekanı her zamankinden önemli kılar hale gelmiştir. Neoliberal dönüşün en önemli araçlarından olan neoliberal kentleşme ve bunun İstanbul ve Türkiye üzerindeki etkisi mutlaka kapsamlı olarak irdelenmelidir.

Kapitalizm ve Kentleşme:

Henri Lefebvre, Kent Devrimi (1968) adlı manifestosunda toplumun tamamen kentleştiğini ileri sürer. Kentleşme oranı gitgide artmış bulunmakta ve 1900 yılında dünyanın sadece %10'u kentlerde yaşarken bugün günümüzde insanlığın %50'den fazlası kentlerde yaşamaktadır (Brenner ve Keil, 2006, 4). Bu oranın yakın bir gelecekte %80'leri geçmesi beklenmektedir. Bu durum kapitalist ilişkiler örgüsü açısından incelenmeye değerdir. 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik kördüğüm dünya piyasalarını yeni bir reçete bulmaya itti, bu reçetenin adı neoliberalizm oldu. Peki nedir neoliberalizm? Birçok açıklaması bulunan bu kavramı yine birçok düşünür deşifre etmeye çalışmıştır.

Bu düşünürlerin formülasyonlarına geçmeden önce kapitalizmin ne şekilde işlediğini tekrardan hatırlamak gerekir. Yine Henri Lefebvre, bu sefer Mekanın Üretilmesi (1991, 10) adlı eserinde şunu söyler; “Kapitalizm tek bir sınıfın hegemonyasıdır.” Dolayısıyla kapitalizm sınıfsal bir hegemonya sistemi olarak ortaya çıkmış olan metaların üretimi, dağılımı ve sirkülasyonu üzerinden daha çok sermaye birikimi sağlamayı amaçlayan, bu birikimi de tek bir sınıfın hegemonyasını kurarak işçinin emeğini sömürmek üzerine dayanan bir sistemdir.

¹ York Üniversitesi (Toronto), Çevre Çalışmaları Fakültesi'nde Doktora Öğrencisi ve Öğretim Görevlisi

Tarihsel olarak kapitalizmin geçmişinde yörünge değişiklikleri (Keynesçi ve Fordist üretim, bunun toplumsal yansımaları, kapitalizmin altın çağı, refah devleti ve de Fordist şehir gibi sınıflandırmalar buna dahil edilebilir, ki Sovyetik anlamda devlet kapitalizmi de gözardı edilmemeli) olmuştur. Savaş sonrası yükselen Keynesçi refah devleti pratikleriyle özellikle de işçi sınıfının haklarında belli bir artış, sendikal hareketlerde de güçlenme görülmüştür. Bu durum da emek gücünün pahalılaşmasına dolayısıyla da tek sınıfın hegemonyasının zayıflamasına neden olmuştur. 1970’li yıllarda çıkan krizle beraber de neoliberalizm bir yaratıcı yıkım olarak ortaya çıkmıştır (Harvey, 2007). Dolayısıyla David Harvey (2005) neoliberalizmi “sınıf iktidarının tekrardan güçlendirilmesi” olarak tanımlar, Lefebvre’den etkilenen bu tanımın kast ettiği tabii ki tek bir sınıfın yani sermayedar sınıfının iktidarınıdır.

Peki neoliberalizm sınıfsal iktidarı nasıl güçlendirmektedir? Bu sorunun cevabını Michel Foucault ve de belli oranda Pierre Bourdieu vermiştir. Foucault’ya göre neoliberalizmin toplumsal olarak kendisini ortaya koyma siyasası “insan sermayesi” yaratmaktır. İnsan sermayesi yaratım süreci olarak gösterilen bu siyasanın temelinde neoklasik iktisadın öncülerinin faydacı anlayışı yatmaktadır. Jevons, Menger, Walras ve Alfred Marshall gibi iktisatçılar Bentham’ın faydacılık anlayışından etkilenmiş ve iktisadi anlamda bir ürünün değerini o ürünün sağladığı faydaya bağlamışlar; bunun da tüketici egemenliğini doğurduğunu ve bu egemenliğin de azalan marjinal fayda teorisine göre arz ve talebi belirlediğini göstermişlerdir. Kısacası ekonomide önemli olan durum tüketici tercihleridir zira insanlar rasyonel varlıklar olarak zekice bir hesaplama yapıp karar verirler. İnsanlar bu kararı vermek için de piyasa hakkında fiyat bilgisine sahip olmalıdırlar. Homo Economicus’un formülasyonunu yapan neoklasik iktisadın ütöpik rasyonel fayda sağlayıcı ve hesaplamacı insanını miras alan neoliberal anlayış, sermaye kavramının anlamını değiştirerek sınıfsal hegemonyayı sağlamıştır.

Sermayenin Değişen Yapısı: İnsan Sermayesi

Buna göre, Foucault’nun (2008, 238) da bahsettiği gibi sermaye artık iktisadi anlamdaki parasal birikim değil, bir insan için gelecekte gelir sağlayabilecek her türlü yatırım ve yetenektir. Dolayısıyla insanları kendi yeteneklerinden ve de zekalarından ayıramayız. İnsan kendisinin işletmesi, girişimcisi ve sermayesidir, dolayısıyla maaş ya da ücret dediğimiz şey üretim sürecinin bir değişkeni değil, çalışan insanın, yani yetenekler makinesinin ileride yapacağı harcamalar için kullandığı sermayesidir. Geçtiğimiz günlerde vefat eden Gary Becker’in ve benzeri Chicago Ekolü profesörlerinin teorize ettiği bu neoliberal insan sermayesi de aslında belli bir hesaplama dayanır. Bu hesaplamanın mantığı şudur; bir çocuğa ya da yetişkine ailesinin ya da çalışacağı yerin yaptığı eğitim yatırımı ile gelecekte o kişiden elde edilecek faydanın farkıdır. Bu fark ne kadar pozitifse o kadar iyi bir insan sermayesi yaratılmaktadır. Yaratılan insan sermayesi yaptığı birikim ile kendisini geliştirir ve de aldığı maaş ile de kendisine iktisadi sermaye kazandırır ve tüketim yapar, Theodore Schultz’un (1961) belirttiği gibi tüketim bu noktada insan sermayesi için üretim haline gelir zira artık insan sermayesi kendi tatminini üretmeye başlamıştır.

Kısacası Neoliberalizm tek sınıfın hegemonyasını tekrardan hakim kılmak için insan sermayesi yaratma girişimidir. Bu girişim ailenin çocuğa yaptığı eğitim yatırımıyla gerçekleşir, bu yatırım Foucault’nun da dediği gibi sadece okul yatırımı değil aynı zamanda çocuğun gelişimine katkıda bulunacak her türlü yetenek geliştirici eğitimi kapsamaktadır. Ancak Foucault’yu

endişelendiren şey bu yatırımı kimin yapabileceğidir? Bu noktada devreye neoliberalizm ile muhafazakarlık ilişkisi girmektedir. Muhafazakar anlayışın aileyi temel toplumsal birim olarak görmesi, neoliberalizmin Thatcher'ın dediği gibi "sadece bireyler ve aileler vardır, toplum diye bir şey yoktur" anlayışıyla kesişmektedir. Zira sadece küçük çaplı en fazla 4 veya 5 kişilik aileler çocuklarına yeterli ekonomik yatırımı yapabilir. Büyük bir aile bu yatırımı ultra zengin olmadıkça yapamaz, ki ultra zenginlik neoliberal deşifrenin dışında kalmaktadır.

Sermayenin Değişen Yapısı: Sosyal Sermaye

O yüzden ailenin kutsanması ve onun toplumun yegane yapıtaşı haline getirilmesi neoliberal pratik açısından gerekli bir şeydir. Bu da yeni tür konut talebine, kentlerin buna göre düzenlenmesine yol açar. Pierre Bourdieu de bu insan sermayesi yaratımının sınıfsal bir ayırım yarattığını zira aslında tüketimin rasyonaliteye değil *habitus* dediği toplumsalın yeniden üretilmesine dayandığını öne sürer. Buna göre bir tüketim hiyerarşisi vardır bu hiyerarşi insanların hangi okullarda okuduğuna, hangi ailesel geçmişten geldiğine ve nasıl bir çevrede büyüdüğüne göre değişir. Sosyal sermayenin bu noktada kilit rol oynadığını belirten Bourdieu'den (1986) hareketle denilebilir ki ailenin çocuğuna yaptığı yatırım onun gelecekte iyi bir sosyal sermayeye ve ilişkiler ağına sahip olarak rekabetçi toplumda en iyi koşullarda rekabet etmesini sağlar. Bu ilişkiler ağı aslında sınıfsal bir *Ayırım*'a işaret etmektedir. Bu ayırım insanların sanatsal zevklerinden tüketim alışkanlıklarına, yedikleri yemeklerden tükettikleri kültürel üretime kadar bir çok şeyi belirlemektedir (Bourdieu, 1984). Dolayısıyla neoliberalizm sınıfsal ayırımı da keskinleştiren ve teoride anlatıldığı gibi rasyonel olan insanı değil, belli sınıflardan insanların rekabet gücünü elinde tutarak onların hegemonyasını kurmayı amaçlar. Bunun için gerekirse eğitim kurumlarını düzenler ve yüksek öğrenimi de Giroux'un dediği gibi aslında piyasa için "cahil" insan yetiştiren bir ekonomik Darwinizm aracı haline getirir (Giroux, 2014). Neoliberalizm küresel yayılmasını ise mekan yani kent alanı üzerinden yapmıştır, zira sınıfsal ayırım en keskin olarak kent alanında ortaya çıkmış ve de Veblen'in (1994) bir asır öncesinde teorize ettiği gibi gösteriş tüketimi egemen olmuştur. Bu da Harvey'nin neoliberal pratiğin bu sınıfsal ayırımı mülksüzleştirerek yaptığını belirttiği noktaya bizleri getirir (2004).

Türkiye'de Neoliberalizmin Yerleşmesi:

Türkiye'de de 1980 darbesi sonrası ortaya çıkan neoliberal anlayışın bir çok farklı yörüngeleri olmuştur. Her ne kadar neoliberalizmin genel bir tanımını yapsak da, birçok coğrafyada kültürel etkilerden de dolayı farklı neoliberalizm türleri ortaya çıkmıştır. Örneğin Kanada neoliberalizmi petrole dayalı bir iktisadi gerçekliği içerirken, Fransız neoliberalizmi Foucault'nun da belirttiği gibi, aktörleri asla oyun dışında bırakmak istemeyen negatif vergilendirme yöntemini içerir. Alman neoliberalizmi Freiburg ekolünün teorize ettiği sosyal piyasa ekonomisini içeren bir Ordo-liberal anlayışla dizayn edilirken Amerikan neoliberalizmi devletin tamamen iktisadi bir aktör olma rolünü bırakıp her şeyi piyasanın hakimiyetinde idame ettiren ve de tüm mekanizmalarını bu yönde çalıştıran bir insan sermayesi ve ağlar (network) sistemidir.

Türkiye neoliberalizmi de Türkiye'nin kendi şartları içerisindeki kültürel yapılar ve de siyasal zihniyetlerle belli ittifaklar kurarak ilerlemiştir. Türkiye'de 1980'li yıllarda geçici askeri hükümet ve daha sonra Özal hükümetiyle iyice yerleşen neoliberal yönetim zihniyeti (governmentality – bu kavramının yönetim zihniyeti olarak çevrilmesi daha mantıklıdır zira Foucault'nun kastı da budur) öncelikli olarak rekabetçi ve de tüketime dayalı yeni orta sınıflar ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla gecekondu mahallelerine orta sınıflaşma önerileri götürülmüş, Toplu Konut İdaresi kurulmuş, İstanbul küresel bir kent olarak sunulmaya başlanmış ve orta sınıfın birbiriyle toplanıp kendilerine yeni ağlar (network) kurabildikleri alanlar açılmıştır. Kent alanı her zamankinden önemli hale gelmiş ve mekan üzerinden yeni bir rant elde etme pratiği geliştirilmiştir. Neoliberalizm reel sektörleri emek gücünün ucuz olduğu yerlere itip, bilinmez ve görünmez bir artı-değer üretimi sağlarken ve sömürüyü tamamen görünmez kılıp tek bilgi türünü piyasadaki fiyat bilgisine indirgerken, mekansal anlamda kentlerde, özellikle de Küresel Kuzey'de, finansal sektörleri ve buna servis eden hizmet ve konut piyasalarını ön plana çıkarmıştır.

Bu açıdan bakınca yeni orta sınıflar medya, bankacılık, finans ve birçok benzeri sektörlerde çalışılan beyaz yakalılardan oluşmaya başlamıştır. Özal döneminde bu sınıflar özellikle el üstünde tutulmuş, ve de toplumun öncü yaratıcı gücü olarak sunulmuş, daha sonra da bu sınıflar için soylulaştırma aracılığıyla Cihangir ve benzeri semtler yaratılmıştır. Bu dönemde İstanbul'un pazarlanması için Osmanlı nostaljisi abartılmış ve bu nostalji bir meta haline gelerek eğlence ve kültürel yazın alanında kendine yer bulmuştur. Tüm bunlar aslında bir yandan Avrupa tarzı hayat yaşayan bir insan sermayesi yaratırken öte yandan bu insan sermayesini Osmanlıcı bir söylemle muhafazakar zihniyetle birleştirmiştir. Kurulmaya başlanan ağlarla birlikte, sosyal sermaye anlayışı genişlemiş, birbirlerinin işlerini yapan dostlar, birbirlerini kayıran “arkadaşlar” anlamında önemli hale gelmiştir. Bu yüzdendir ki en iyi insan sermayesini yaratmak için aileler birbiriyle yarışır hale gelmiş, çocuklarını en iyi okullara yerleştirme ve en iyi sosyal sermayeye sahip olma istenci artmıştır. 1990'lı yılların siyasal ortamı ve de Türkiye'nin gerginlikleri neoliberal dönemin postmodern politikalarla birleşmesiyle beraber ortaya tepkisel bir kültürel üretim sunmuş olsa da Şubat 2001 krizi çok şeyi değiştirmiştir.

Türkiye'de Neoliberalizmin Yerleşmesi:

Şubat 2001 kriziyle birlikte Türkiye'deki neoliberalizm yeni bir anlayışa geçmiştir. Kriz sonrası ortaya çıkan Derviş programı ve IMF yapısal uyum anlaşmalarıyla Türkiye'de üretim, daha doğrusu reel sektöre dayalı üretim ikinci plana atılmış, bunun yerine spekülasyon üzerinden rant sağlama sistemi temel iktisadi dayanak haline getirilmiştir. AKP'nin yönettiği bu sistem, tamamen bankacılığın güçlendirilmesi, inşaatın ve arsa spekülasyonunun arttırılması ve İstanbul'un bir küresel kent olarak pazarlanmasına ivme kazandırılmasıyla sürdürülmüştür. AKP var olan sistemi toplumun tüm muhafazakar damarlarıyla birleştirmiş ve adeta bir kılcal damarlar ağı gibi Türkiye'nin hemen hemen tüm kentlerine bu muhafazakar ağları serpiştirmiştir. Bu ağlar beraberinde sosyal ayrışmayı arttıran nepotizm, rüşvetçilik, kadrolaşma ve adam kayırma gibi pratikleri en uç noktaya taşımıştır. Küresel kentler, Saskia Sassen'in (2001) öne sürdüğü gibi, her şeyden önce spekülatif bilginin ön plana çıktığı ve tüm mekanizmanın da bu şekilde işlediği yerlerdir. AKP'nin doğal olarak İstanbul'a öncelik vermesi ve temel üretimi sadece inşaat sektörüne kaydırması da beraberinde spekülatif bilginin iktidarını getirdi. Artık kent alanından rant sağlamak ve soylulaştırma projeleri ve TOKİ ile yapılan mülksüzleştirme girişimleri temel iktisadi

pratik olmuştur. Dolayısıyla artık AKP rejiminin ne olduğunun adının koyulma zamanı gelmiştir; AKP=Arazi rantı spekülâtörü muhafazakar ve otoriter neoliberal rejim!

Dolayısıyla günümüzde Türkiye’de yaşananları iki türlü açıklayabiliriz; bir, arazi rantı üzerinden kentlerin düzenlenmesi ve insanları mülksüzleştirerek birikim sağlanması; iki, yoksulluğun asla ortadan kaldırılmaması ve ekonomik olarak alım gücü düşük insanların bir tür patronaj ilişkisi üzerinden AKP’nin sınıfsal hegemonyasına sadaka siyasetiyle bağlanması. Birincisi öncelikle finansın da işin içine girdiği, kredilendirme mekanizmalarının anahtar rol oynadığı bir sistem. Bu sistem TOKİ’nin bir inşaat imparatorluğu gibi işlemesine izin verirken, kredilendirme (mortgage) yöntemleriyle de insanları borçlandırmaktadır. Kent alanının genişlemesiyle yeni ortaya çıkan seküler eğilimler de olsa, esas itibarı ile muhafazakar anlayışlı insan sermayesi için yeni alanlar açılması elzem oldu. Unutulmamalıdır ki, Muhafazakarlık Türkiye’de genel bir eğilimdir ve daha çok toplumsal ilişkilerinin özellikle de kadın erkek ve işçi işveren ilişkilerinin düzenlenmesiyle alakalı olup eğitim seviyesinin de ötesinde bir genelliği kapsar.

Bu yüzden de kentsel dönüşüm diye uygulanan ama aslında adı soylulaştırma (gentrification) olan bir yıkım serisi başladı. Soylulaştırma Sharon Zukin’in (2010) öne sürdüğü gibi kentsel merkezin daha çok üst ve üst-orta sınıfların kullanıma açmak için genişlemesidir. Bu genişleme de Neil Smith’in (1987) bahsettiği gibi rant farkı hesabına dayanmaktadır. Bu hesaba göre bir kentsel arazinin şuanki değeriyle orta sınıflar için dönüştürüldükten sonra ortaya çıkacak potansiyel başka bir değeri vardır. Bu değer ne kadar artıyorsa o bölge dönüşüme o kadar açıktır. Bu yüzden ki soylulaştırma projesinden önce spekülâtif bilgiler belli sosyal sermaye çevrelerine iletilir, TOKİ projesini ihaleye açar, buradan rant farkı yaratılır ve yaratılan rant farkıyla da özellikle de işçi sınıfının veya düşük gelirlili insanların yoğun olduğu ama kent merkezi alanlarına yakın olan yerler dönüşüme tabi tutulur. Bu dönüşüme tabi tutulma için de insanlar gerekirse polis gücüyle yerlerinden edilirler ve de bu insanlar TOKİ’nin insani koşullara uymayan, çok eskide kalmış bir pratik olan toplu konut alanlarına gönderilirler. TOKİ’nin toplu konut evlerinin güvenliği şüpheli, sağlamlığı ise ayrıca şüphelidir.

Bu yerinden etme sisteminin bir diğer yöntemi ise finansal pratiktir. Yerinden edilen insanlar zorunlu olarak TOKİ konutlarına gönderilirken bu konutlar o insanlara bedava olarak verilmemektedir. İnsanlara bu konutları, eski konutlarını belli bir ücrete saydıktan sonra belli bir konut kredisine borçlandırarak vermektedir. Dolayısıyla düşük gelirlili bu insanlar her ay bankaya, ki öncesinden peşinat olarak toplu bir para da var ve bunu ödeyemiyor çoğu, ödemek zorunda bırakılıyorlar. Bu paraları ödeyemeyenler kentin başka noktalarında ev arayışına girip yerleşiyorlar ki bu da soylulaştırmanın istenen bir başka boyutu çünkü bu insanlar gittikleri yerlerin de arazi bedelini düşürmüş oluyorlar.

AKP’nin sözde sosyal yardımlaşma politikasıysa, fakir ve alım gücü düşük insanları kendilerine sadaka kültürüyle bağımlı kılmak hegemonyasının ikinci ayağıdır. Bu patronaj ilişkisi kurulan dernekler ve AKP ilçe merkezleri aracılığıyla yapılırken, buradan bir siyasal hegemonya pratiği doğmaktadır. İnsanlar bu sisteme muhtaç kaldıkça bunu içselleştirmeye başlarlar ve bunun değişimini asla istemezler. Nitekim neoliberalizm fakirliği toplumsal bir sorun olarak değil kişisel bir başarısızlık olarak görür. Bu yüzden ki AKP de fakirliği toplumsal bir sorun olarak değil, bir eşitsizlik sorunu olarak değil tam tersine siyasal amaçlarla sömürülmesi gereken bir vaka olarak görmektedir.

Değişimin içinde Neoliberalizm Değişmeyen Gündemi:

Dolayısıyla CHP sosyal demokrasiyi yeniden hatırlamalı ya da o yola girmeli diyenlerin anlaması gereken bir şey var. Karşısında uluslararası sistemden de iktisadi olarak meşruluk kazanmış bir hegemonya sistemi var. Bu sistem muhafazakar orta sınıf üretimini insan ve sosyal sermaye aracılığıyla gerçekleştirmek isteyen bunun için de konut piyasasını kredilendirme aracılığıyla finansal piyasalara bağlayan bir sistemdir. Buna göre yeni konut alan insanlar da kredilerden yararlanmakta, ve de kültürel anlamda da Türkiye'deki ev sahibi olma fetişizmine dayalı aile kültürü körüklenmektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olmanın özendirilmesinin sebebi de budur. Daha çok konut satmak ve daha çok kredilendirme gerçekleştirmek ancak bu özendirmeyle gerçekleşebilir. Bu kredilendirme sistemiyle insanlar siyasal iktidarın pazarladığı "istikrar" söylemine bağımlı hale getiriliyor.

Otoriterleşmenin getirdiği gelecek kaygısı ise insanlara yeni arayışların bir "macera" olduğu hissini dayatıyor. Kısacası otoriterleşme eğilimleri bu spekülör kent neoliberalizmde tam tersine bir tepki doğurmuyor, bunun yerine insanlar ellerinde olanı koruma ve daha da muhafazakarlaşma yoluna gidiyorlar. Kredilendirme sistemiyle iktidarın istikrar söylemine bağlanan "gizli" AKP seçmeni de AKP'nin kent alanındaki bir diğer oy deposunu oluşturuyor. Görünüşte ve zihniyette AKP'ye muhalefet etse de seçim zamanı AKP'ye gizlice oy veren kentli de bu şekilde yaratılıyor. Öte yandan yerinden edilen insanlar ise sosyal dayanışma sistemleriyle muhtaç bırakılıp belli bir sadaka kültürüyle bu hegemonyaya bağlanıyor.

Açılan 43 özel üniversitesiyle İstanbul, sözde eğitim üstünlüğüyle bu insan sermayesinin yaratıldığı temel yer haline geliyor. Bir yanda eğitim olanaklarına sahip sosyal sermayesi genişleyen ve ağları her geçen güçlenen bir orta sınıflar bloğu, diğer yanda ise muhtaç bırakılmış ve bu orta sınıfların hizmetinde çalışan insanlar. Sınıfsal ayrımın bu şekilde devam etmesi de AKP'nin tamamen istediği şeydir ki bu sayede hegemonyasını devam ettirebiliyor ve de bu hegemonya üzerinden kendi çevresine rüşvet, adam kayırma ve nepotizm gibi ahlaki değerlerden uzak pratikleri meşru kılabiliyor.

Mekan ve İnsan İlişkisinde Alternatif Bir Bakış İhtiyacı: Yerel'in Önemi

Dolayısıyla, böyle bir sisteme karşı mücadele ederken meseleyi bu şekilde algılamak ve de bunun açıklarını, yanlışlarını ve sosyal sorunlarını iyice ortaya koymak gerekir. CHP ve diğer muhalefet partileri meseleye yerelden başlamalı, dediğimiz gibi mekan artık en önemli birim haline geldi ve mekan önem kazandıkça yerelin önemi de artmış oldu. Elde ettikleri belediyelerde gerçekten eşitlikçi, sosyal sorunları çözen ve halkın bazı kültürel yeniden üretim alanlarına bedava ulaşımı sağlayan projeler üretmeli. Özellikle de cehalet konusuna gelirken bugün neoliberal dünyada lisans eğitimini tamamlamış bir kişinin gerçekten eğitilmiş olduğunu söylemek zordur. Üniversiteler bilgi üretme yerleri olmak yerine özel sektör için insan sermayesi üretim aygıtı haline gelmiştir. O yüzden eğitilmiş olmanın kıstasları kitaba ve benzeri kültürel yeniden üretim araçlarına kolay ulaşım, onlarla vakit geçirme, bazen lisansüstü eğitim ve bilinen lisanslara hakimiyetle ölçülmeye başlanmıştır.

Bu sebepten dolayı ki, yerelde halkın ulaşabileceği iyi donanımlı, tüm ihtiyaçlara cevap verebilecek kütüphanelerin, kültür merkezlerinin ve de sosyal alanların sayısı arttırılmalı ve de buralara erişim bedava ya da çok düşük bir ücretle sağlanmalıdır. İnsanların toplumsal sorunlarına eğilmeli ve toplu konut projeleri yerine kooperatifçilik veya faizsiz konut yenileme kredileri özendirilmelidir. Gerekirse öğrencilere kira yardımı yapılmalı, ev sahibi olma fetişizminin önüne geçilmelidir. AVM'lere verilen izinler azaltılmalı kent alanı tüketim alanı olmaktan çok kültürel bir alan haline gelmelidir.

Yoksulluğun toplumsal bir sorun olduğu kabul edilmeli ve bu sorunun çözümü için politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Aile sigortası gibi uygulamalar iyi gözükmekle birlikte neoliberalizmin istediği aile yapısını korumayı amaçlamaktadır, bunun yerine iş bulma mekanizmalarının arttırılması ve üretim mekanizmalarına daha çok izin ve teşvik verilmesi gerekmektedir. AKP'nin bu otoriter ve spekülatif neoliberal rejimine karşı bu şekilde sosyal sorunlara eğilen ve de neoliberal toplum yapısının etrafında dolanmayan bir alternatif gerekmektedir. Bunun için de eğitim hakkının belli ayrıcalıklı sınıfların yeniden üretimi için kullanılmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Elbette ki bu öneriler sadece yerele yönelik olarak bir taban yaratma önerileri olup, bu önerilere ilişkin makro ölçekli siyasi analizlerin bir tartışma konusu olarak ayrıca ele alınması gereklidir.

Sonuç yerine...

Ozan Karaman'ın (2012) belirttiği gibi AKP rejimi, mülksüzleştirerek birikimin de ötesinde, borçlandırma ve kredilendirme yöntemleriyle otoriter bir hegemonya yaratarak toplumun tüm kılcal damarlarına nüfuz eden neoliberal bir yönetim zihniyetidir. Bu sistemin neleri dışladığını ve neleri ters göstererek ilerlediğini anlamadan ve bunlara alternatif, gözle görülür, soyut olmayan projeler üretmeden ve bunu yerelde yansıtmadan ne CHP ne de diğer muhalefet partileri oylarını arttırabilir.

Mesele sosyal demokrasi söyleminin yerleşmesi veyahut sola sarılmak değil bir siyasal ahlak ve felsefe meselesidir ve bu meselenin çözüm yeri Aristoteles'in en yüksek iyi olarak adlandırdığı kent hayatında görünür olmakla mümkündür. Bunun içindir ki demokratik olarak şeffaflık ve de halkın sorunların çözümüne katılımını özendirmek esas gaye olmalıdır. Eğer bu sağlanamazsa neoliberalizm rüşvetçiliği, kayırmacılığı, hırsızlığı ve ihale komisyonculuğunu meşru kılmaya devam edecek ve bunu yaparken kentsel alanı talan etmekte ve de çevreyi yok etmekte asla tereddüt etmeyecektir.

Kaynaklar:

Becker, Gary S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, Chicago: University of Chicago Press, 1993 (1964).

Bourdieu, Pierre. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, Massachusetts: Harvard University Press, 1984.

Bourdieu, Pierre. "The Forms of Capital", [<http://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/bourdieu-forms-capital.htm>], accessed in January 2014 (1986)

Brenner Neil & Roger Keil. *The Global Cities Reader*, New York: Routledge, 2006.

Foucault, Michel. *The Birth of Biopolitics*, New York: Picador, 2008.

Giroux, Henry A. *Neoliberalism's War on Higher Education*, Chicago: Haymarket Books, 2014.

Harvey, David. *A Brief History of Neoliberalism*, Oxford: Oxford University Press, 2005.

Harvey, David. "Neoliberalism as Creative Destruction", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 610, 2007, pp. 22-44

Harvey, David. "The New Imperialism: Accumulation by Dispossession", *Socialist Register*, Vol. 40, 2004, pp. 63-87.

Karaman, Ozan. "Urban Renewal in Istanbul: Reconfigured Spaces, Robotic Lives", *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 37.2, 2012, pp. 715-33.

Lefebvre, Henri. *The Production of Space*, Massachusetts: Blackwell, 2007 (1991).

Lefebvre, Henri. "The Urban Revolution", 1968, in *The Global Cities Reader* edited by Roger Keil and Neil Brenner, New York: Routledge, 2006, pp. 408-413

Sassen, Saskia. *The Global City: New York, London, Tokyo*, New Jersey: Princeton University Press, 2001.
Schultz, Theodore W. "Investment in Human Capital", *The American Economic Review*, Vol.51, 1961, pp. 1-17.

Smith, Neil. "Gentrification and Rent Gap", *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 77, No. 3, 1987, pp. 462-465.

Veblen, Thorstein. *The Theory of the Leisure Class*. New York: Penguin Classics, 1994 (1899).